

УДК 811.134.2'373.43'366:[070:796]

А. О. Жупник,
аспірант(Львівський національний університет імені Івана Франка)
anna_zhupnik@list.ru

ПРИНЦИПИ УТВОРЕННЯ НЕОЛОГІЗМІВ У СПОРТИВНОМУ ДИСКУРСІ

У статті проаналізовано принципи формування неологізмів у спортивному дискурсі на матеріалах сучасних іспанських періодичних видань: "Ель Паїс", "Ель Мундо", "Ас" та "Марка". За основу аналізу взято думки відомих іспанських лінгвістів та дослідників теми неологізмів, таких, як Сусана Герреро, Лазаро Карретер, Хесус Каньон та ін. У статті продемонстровано, як формуються спортивні неологізми в іспанській мові та чим зумовлена їх поява. Актуальність статті полягає у новому підході до аналізу неологізмів та можливості формування на основі зібраного матеріалу словника неологізмів сфери спорту.

Ключові слова: реалія, стиль, альтернація, архіелемент, метафоричність, суфіксація, префіксація, складання основ, аббревіатура, псевдонім, англіцизм.

Постановка проблеми. У 2007 році було опубліковано книгу Сусани Герреро "La creatividad en el lenguaje periodístico", що вивчає неологію у публіцистичному стилі мовлення і його здатність до створення нових висловів та зворотів, незалежно від розділів газети чи журналу. Авторка розділяє своє дослідження на три частини, які охоплюють причини появи неологізмів, механізми їх формування та "публіцистичні ігри", засобами яких вони виступають у періодичних виданнях. Важливими є її погляди на функції, значення авторів статей у побудові містка між спеціалізованою професійною лексикою та неформальним стилем мовлення і позначенні переходу слів, що вживаються спеціалістами до простого і зрозумілого кожному читачеві дискурсу [1: 56-57].

Метою написання статті є аналіз думок та поглядів Сусани Герреро. **Завданнями дослідження** є аналіз спортивних колонок "Ель Паїс", "Ель Мундо", "Марка", "Ас", щоб з'ясувати, які механізми формування неологізмів найбільше використовуються у сфері спорту. Отже, **об'єктом дослідження** є статті спортивних колонок провідних іспанських періодичних видань, а **предметом** – концептуальні характеристики знайдених неологізмів.

Виклад основного матеріалу. Сусана Герреро пропонує шість загальних причин утворення нових слів у спортивному мовленні. По-перше, у потребі означення нових реалій. По-друге, у прагненні до стилю, який породжує короткочасну неологію і пояснюється прагматичною та позамовною мотивацією, що стоїть на чотирьох основах: "альтернації" правил словотворення, а саме появи в мові чужорідних афіксів -ing, архіелементів з великою кількістю складів: minipartidillo або supercampeonísimo, а також вживанні зменшувальних префіксів, як semis для semifinales і формуванні акустичних ефектів за допомогою мови [1: 98-99].

По-третє, соціолінгвістичне поєднання сфер діяльності, яке призводить до того, що часто військові терміни переходять у спортивні. По-четверте, неправильне вживання та ігнорування правил, що призводять до появи численних орфографічних помилок, багатослівність з метою більшої експресивності, і особливо, невідповідність лексики, як, наприклад, victoria pírrica (Піррова перемога – метафора, яка характеризує перемогу, що дістається дуже великою ціною; або перемога, рівнозначна поразці.) або plagado (повний, цілковитий). Часто з'являються семантичні кальки з англійської мови, як, наприклад, agresivo замість audaz [2: 123-126].

П'ята причина – це прагнення раціонально розмістити матеріал на сторінках газети, що призводить до побудови змісту з пропуском елементів, як Milan-Juventus, це зумовлює появу коротших морфологічних неологізмів, як semis замість semifinales та Primera замість Primera división. І остання причина – вживання кореференції та створення синонімів: arco, marco, puerta, portal; або творення метафор для уникнення повторів [3].

У таблиці поданій нижче проаналізуємо, як саме неологізми в спортивному дискурсі розподілені між різними видами спорту.

Таблиця 1.

Механізми утворення неологізмів

Тип складання	Неологічне утворення	Складене з
Іменник	Alonsomanía, f.	Alonso + manía
	Autohomenaje, m.	Auto + homenaje
	Autotransfusión, f.	Auto + transfusión
	Aurinegros, m., pl.	Aúreo + negro
	Bendroflumetiazida, f.	Benzeno+trifluorometil + tiazida
	Condopatía, f.	Condromalacia + patelar
	Diezmiles, m., pl.	Diez + mil

	Eurobasket, m.	Europa + basket
	Gasoldependencia, f.	Gasol + dependencia
	Hidroclorotiazida, f.	Hidro + cloro + tiazida
	Microdiscetonomía, f.	Micro + discetonomía
	Microfractura, f.	Micro + fractura
	Mediocentro, m.	Medio + centro
	Mediapunta, m.	Medio + punta
	Monocandidato, m.	Mono + candidato
	Ochomil, m.	Ocho + mil
	Rojigualda, f.	Rojo + gualdo
	Romperitmos, m.	Romper + ritmo
	Tendinopatía	Tendón + patía
	Tromboembolismo, m.	Trombo + embolismo
	Blanquirojo	Blanco + rojo
	Franjiverde	Franja + verde
Прикметник	Riverplatense	River + platense
	Hit rompepistas	Romper + pistas
	Semiurbano	Semi + urbano
	Semiveloz	Semi + veloz
	Superblando	Super + blando
	Verdiblanco	Verdi + blanco
Дієслово	Autogolpearse	Auto + golpearse

Серед способів, що творять неологізми від вже існуючої одиниці чільне місце займає паратактичне з'єднання елементів: *rojigualda*, *franjiverde*. Кількісна перевага стосується футболу, що охоплює значну кількість слів на позначення кольорів спортивних форм команд. У творенні складних слів переважає поєднання двох іменників: *alonsomanía*, *tromboembolismo*.

Для публіцистичного стилю мовлення у сфері спорту, продуктивними виявляються вісім механізмів формування неологізмів. Важливим механізмом формування неологізмів є префіксація з елементами-інтенсифікаторами значення *mega*, *macro-*, *maxi-*, *extra-*, *super-*, *ultra-*, префікса *anti-*: *anticasting*, *antidivo*, збільшення кількості та розміру *bi-*, *mini-*, *semi-*, позиції *co-*, *con-*, *extra-*, *pre-*, *sub-*: *prehormona*, *pretitular*, *Pre-Wimbledon* або вживання префіксоїдів або псевдопрефіксів *auto-*, *euro-*, *video-*. Важливо також зазначити суттєву перевагу префікса *ex-*: *exbarcelonista*, *exinternacional*, *exseleccionador*, *exculpable* в значенні *колишній* [4], що становить 60 % від всіх префіксальних неологізмів. Серед інших префіксів зустрічаємо *contra-*: *contragolpear*, що підкреслює характерне для спорту суперництво і складає 15 % від всіх неологічних префіксів [5: 75-77].

Формування неологізмів за допомогою суфіксації охоплює три форми. Першою є суфікси, що надають словам експресивно-оцінних значень, це передусім суфікс *-ón*: *parón*, *jugón*, що вживається для переважно негативного відтінку. На особливе місце претендує суфікс *-azo*, що служить для покращення, посилення, негативної інтенсифікації, вираження раптової дії чи удару і створення метафоричних перенесень, як, наприклад, в слові *piscinaza*, або для більшої експресивності, як у випадку з *maracanazo*. Часто вживається також суфікс *-ada* для висловлення незгоди або надання негативного відтінку, як *cantada*, або позитивного значення *remontada*. Суфікси *-ero*, *-erío*, *-ería*, *ía*, *-itis*, *-ólogo* і *-manía* для назв певних модних течій або відомих осіб сучасності, як у випадку зі словом *alonsomanía* [2: 5-6].

Другою формою є суфікси, що змінюють форму слова, а не розширюють його значення. В сфері спорту вживаними розповсюдженими є три випадки. Їхнє вживання в іменниках з *-ada*, *-dor*, *-aje*, *-e*: *patrocinador*, *tallaje* і продуктивний *-ismo* поєднуються з іменами відомих осіб або організацій, наприклад, *niñismo*, *himalayismo*, *madridismo*, для позначення фанів або послідовників, як *belicismo*, комбінація іншомовних слів, як *amateurismo* та *resultadismo*. З прикметниками часто вживається суфікс *-dor*, *-ista* для послідовників організацій: *santista*, *singlista*, *rayista*, *milanista*, *osasunista* і *-nte*: *presionante* для фонетичного підсилення, гіперболізованого значення і здатності до синтезу *desequilibrante*. Зустрічається також приєднання суфіксів *-ear* і *-izar* до дієслів *maradonear* і *vangalizar*, які також часто утворюються від імен відомих осіб та організацій [3].

Стосовно іменникової суфіксації переважає суфікс *-ista* (44 %), що позначає учасників матчу або членів спортивного чи футбольного клубу. Суфікс *-ismo*, що зустрічається в 22 %, позначає певну

доктрину чи рух¹. Прикметникова суфіксація представлена двома суфіксами: *-ano*, (25 %) та *-ista* (25 %). Перший суфікс позначає приналежність або походження [4], а другий, так само як і у випадку з іменниками, характеризує вболівальників.

Третій механізм формування неологізмів – це складання основ, в який входять орфографічні складання, як *cazagoles*, *parapenaltis*, *pegavuelas* або *trotaclubes*, або назви команд за кольорами їхніх форм; синтагматичні складання основ слів, як *coche escoba*, *efecto Nadal*, *factor campo*, *fichaje bomba*, *gol fantasma*, *gol relámpago*, *juego sucio*, *partido trampa*, *penalti fantasma* або *pieza estrella*; юкстапозиція, що зв'язує дві основи за допомогою дефісу *Madrid-Barcelona* або *Figo-Zidane*.

Четвертий тип формування неологізмів в спортивному дискурсі відображений парасинтезом, як у випадку з *apalizar*, *cerocerismo* і *centrocuentismo*. Апокопа представлена скороченнями довгих слів не власне спортивного характеру, що можна пояснити прагненням до мовної економії [1: 256-258]. Ці та інші апокопічні скорочення представлені в таблиці 4:

Таблиця 2.

Апокопа як механізм творення неологізмів

Неологізми	Повне слово
Fisio, m.	Fisioterapeuta, m.
Knicks, m., pl.	Knickerbockers, m., pl.
Mavs, m., pl.	Mavericks, m., pl.
Psycho	psicopático

У спортивних періодичних виданнях ми нарахували 11,22 % аббревіатур. У спортивному середовищі всі аббревіатури є автохтонними, 46,87 % слів – це адаптовані англіцизми, оскільки складають назви міжнародних організацій. Аббревіатури, не пов'язані зі спортом, зустрічаються досить рідко (18,75 %):

Таблиця 3.

Спортивні аббревіатури

Футбол	AFE – Asociación de Futbolistas Españoles, f. CONCACAF Confederation of North, Central American and Caribbean Association Football, f. DFB – Deutscher Fußball-Bund, f. R.F.E.F – Real Federación Española de Fútbol, f.
Баскетбол	NBA – National Basketball Association, f. ULEB – Union des Liges Européennes de Basket-Ball, f.
Велоспорт	MCC – The Marshes Cycling Club, m. RFEC – Real Federación Española de Ciclismo, f. UCI – International Cycling Union, m.
Теніс	ATP – Asociación de Tenistas Profesionales, f. TIU – The Tennis Integrity Unit, m. WTA – Women's Tennis Association, f.
Назви організацій	COE – Comité Olímpico Español, m. CSD – Commission on Sustainable Development, m. CTA – Group Training Australia, m. USATF – USA Track & Field, f.
Інші	JJO – Juegos Olímpicos, m., pl. MVP –
Мотоспорт	GP – Mundial de Motociclismo, m.

Розглянемо іншу визначальну рису спортивного мовлення: пошук псевдонімів та кличок, що чітко помітно в мовленні футболу. Вирізняється також вживання скорочень у випадку імен спортсменів за їх ініціалами та назви спортивних організацій: *Barça*. Цікавою є креативність авторів, що часто застосовують лексичні перехрещення, формуючи вислови від імен футболістів, як *Batigol*, *Hugol* і *Portigol* [5: 18].

¹Хоча суфікс *-ismo* в середовищі спорту використовується для позначення спортивних дій – *alpinismo*, *atletismo*... (DRAE *-ismo*), нами було знайдено лише одне неологічне утворення з цим суфіксом: *Himalayismo*, m.

Таблиця 4.

Спортивні псевдоніми та клички

Футбол	Теніс	Баскетбол	Велоспорт	Інші
Apache, m.	Iceberg	'Big Three', m.	Cromagnon, m.	Dottore, m.
Aurinegros, m.,pl.	Nole	Fab five, f.		Mosso, m.
Azurra, f.		Knicks, m., pl.		Rojigualda, f.
Barça, f.		'Mavs', m.,pl.		Vietcong, m.
Canarinha, f.				
Conjunto 'granota'				
Red devils, m.,pl.				
Roja, f.				
Xeneizes, pl., m.				

Насправді, як можемо побачити в проаналізованих статтях, тенденція до вживання кличок або синонімів пояснюється потребою розширити значення тексту і зробити його емоційнішим. У процесі формування псевдонімів та кличок можна зустріти приклади вживання вже існуючих за структурою слів, скорочень. Даний список показує, що вживання кличок переважає у футболі, можливо, це пов'язано з тим, що він вирізняється великою кількістю шанувальників. Вже вищезазначене слово *Batigol* складається з двох частин: *Batistuta* і *gol*, таким чином, автор статті намагався наголосити на тому, що Батистута невідривно асоціюється у шанувальників з переможним поняттям гол, через що власне і було трохи видозмінено ім'я гравця, погляньмо на уривок зі статті:

"No puedo contar el dolor, es imposible transmitirlo a la gente, relató Batigol, campeón de la Copa América en 1991 y 1993, la última vez que Argentina la conquistó" (El País, deportes, 29/08/2014).

Стосовно англіцизмів, бачимо, що вони динамічно впливають на всі види спорту. Запозичення за рівнем адаптації слова в іспанській мові з англійської мови можна розділити на асимільовані та неасимільовані. В той час, як перший тип охоплює абсолютну більшість (92 %), асимільовані утворення становлять лише 8 % і відносяться до основної спортивної лексики, яка ще не увійшла в мову. З вищезазначеної таблиці можна робити висновок, що більшість слів мають свої відповідники в іспанській мові і не викликані необхідністю означення нового явища, що наводить нас на думку про те, що ці слова вживаються для престижу. Попри те, що більшість неологізмів походить з англійської мови, знаходимо також запозичення з інших європейських мов [3: 158-160].

Варто звернути увагу на кілька цікавих неологізмів серед слів англійського походження, які несуть в собі прихований метафоричний зміст. Слово *Cocktail* може вживатись як і в позитивному, так і в негативному значенні, але в обох випадках воно характеризує суміш якостей гравців, що грають в тій чи іншій команді: *"...Pero si a este banco de tres patas, se le suma la aportación realizadora de Assunção, el cocktail se convierte en éxito garantizado. Los ocho goles del mediocentro han dado muchos puntos al Betis"* (As, 27/03/2013).

Вислів *One man show*, що походить з англійської мови, може, без сумніву, використовуватись також і в іспанському варіанті, оскільки є досить поширеним і в українській мові, ми маємо вислів *"гра одного актора"*. Можемо побачити, що саме в такому значенні цей вислів вживається в статтях іспанських періодичних видань: *"Pekovic produce a destajo pero en pista no parece siempre el excelente complemento de Kevin Love que es sobre el papel y por las características de ambos. Love, de hecho, se está convirtiendo en un one man show y ya ha advertido que no anda sobrado de paciencia"* (As, 9/02/2014).

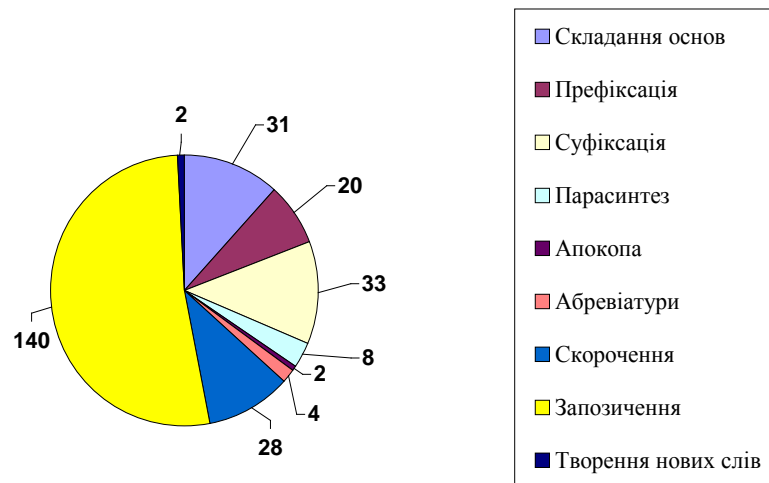
Варто також звернути увагу на слово *singlistas*, що вживається в значенні одиночники – тобто люди, що виступають поодиночці, а не в команді. Дивно, що не існує власне іспанського слова на позначення людини, що займається одиночним видом спорту, оскільки існує слово *deporte individual*, від якого можна було б утворити слово одиночник. Поглянемо на приклад: *"En los Juegos Olímpicos proliferan. La diferencia es que los singlistas juegan aquí el doble a tope. Es el caso de Roger Federer, oro en Pekín o de Novak Djokovic, Andy Murray o el propio David. Todos quieren ganar una medalla"*, concluyó" (As, 28/08/2014).

Звернемо увагу також на слово *Speaker* в уривку спортивної статті: *"...los directivos del Madrid se fijaron en Arturo Sisó, el speaker que aterrizó en el Bernabéu esta temporada entre la polémica por la azorada vocación blaugrana de su niñez"* (As, 9/02/2014).

У футбольному світі здобуло значення коментатор, у той час, як у сфері журналістики також побутує слово *narrador* на позначення цього терміну.

Таблиця 5.

Спортивні неологізми та механізми їхнього формування



Можемо зробити наступні висновки:

1) Найпродуктивнішим методом для творення нових слів є запозичення (48 %). В цій групі важливо підкреслити значення англіцизмів, які складають 77 % від всіх запозичень.

2) Друга частина спортивної лексики стосується механізмів творення слів в іспанській мові. Найуживаніші механізми – префіксація, суфіксація та складання основ. Серед способів абревіації зустрічається скорочення, проте решта механізмів становлять виняток.

3) З розглянутих нами англіцизмів можемо побачити, що мало з них з'явились через потребу у новій термінології, а швидше є результатом прагнення до престижу та експресивного висловлювання.

Зрештою, гра слів у періодичних виданнях впливає на вислови, власні назви і змінює їх назавжди. Повторюваний дискурс і його постійна зміна, що фігурує в кіно, телебаченні, рекламі, літературі та музиці, впливають на вислови та словосполучення, що існують в спортивному мовленні та спричиняють появу нових. Маніпулювання з власними назвами виступає як ключовий ресурс для інтерпретації та оцінки різних мовних можливостей: лексикалізації власних назв, як *pichichi* (від назви нагороди, що присуджується іспанською спортивною газетою "Marca"), флексії, як *zidanes* і *pavones*, словотвору, як *alonsada*, *camachito*, *Superflore*, складання основ, наприклад, *factor Torres* або *caso Barreto*, складання основ з іменами чи власними назвами, як *Batigol* (від слів *Batistuta* і *gol*), скорочення, як *CQ* для назви футбольного тренера Карлоса Кеїроса, а також *Dinho* і *Crivi*, стосовно футболіста Рональдінью і мотоцикліста Алекса Кривільє.

Висновки. Загалом можемо побачити, що механізмів формування є досить багато, але іспанська мова у творенні нових слів у сфері спорту все ж більше послуговується запозиченими з інших мов одиницями, хоч сама має досить продуктивну структуру, що дає їй можливість бути самодостатньою. Будемо сподіватись, що багато з проаналізованих нами слів у майбутньому пройдуть довгих шляхів еволюції та адаптації до іспанської мови і не вплинуть на її красу, самобутність та мелодійність.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

- Guerrero Salazar Susana. La creatividad en el lenguaje periodístico / Susana Guerrero Salazar. – Madrid : Cátedra, 2007. – 304 p.
- Camacho Markina Idoia. La especialización en el periodismo, Formarse para informar / Idoia Camacho Markina. – Sevilla : Comunicación social, 2010. – 263 p.
- Catañón Rodríguez Jesús. Creatividad y lenguaje periodístico del deporte / Jesús Catañón Rodríguez [Електронний ресурс]. – Oviedo : Idioma y deporte, 15 de noviembre de 2007, número 89. – Режим доступа : <http://www.idiomaydeporte.com/sgcreatividad.htm>.
- Словник Королівської Академії Іспанії [Електронний ресурс]. – Режим доступа : <http://buscon.rae.es>.
- Hernando Cuadrado Luis Alberto. El Discurso periodístico / Luis Alberto Hernando Cuadrado. – Madrid : Verbum, 2000. – 266 p.
- Lázaro Carreter F. El español en el lenguaje deportivo, en VV.AA. : El idioma español en el deporte / F. Lázaro Carreter. – Madrid : Fundación EFE, 1994. – 19 p.

REFERENCES (TRANSLATED & TRANSLITERATED)

- Guerrero Salazar Susana. La creatividad en el lenguaje periodístico / Susana Guerrero Salazar. – Madrid : Cátedra, 2007. – 304 p.

2. Camacho Markina Idoia. La especialización en el periodismo, Formarse para informar / Idoia Camacho Markina. – Sevilla : Comunicación social, 2010. – 263 p.
3. Catañón Rodríguez Jesús. Creatividad y lenguaje periodístico del deporte / Jesús Catañón Rodríguez [Elektronnyy resurs]. – Oviedo : Idioma y deporte, 15 de noviembre de 2007, número 89. – Rezhym dostupu : <http://www.idiomaydeporte.com/sgcreatividad.htm>.
4. Словник Королівської Академії Іспанії [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu : <http://buscon.rae.es>.
5. Hernando Cuadrado Luis Alberto. El Discurso periodístico / Luis Alberto Hernando Cuadrado. – Madrid : Verbum, 2000. – 266 p.
6. Lázaro Carreter F. El español en el lenguaje deportivo, en VV.AA. : El idioma español en el deporte / F. Lázaro Carreter. – Madrid : Fundación EFE, 1994. – 19 p.

Матеріал надійшов до редакції 11.11. 2014 р.

Жупник А. О. Принципы формирования неологизмов в спортивном дискурсе.

В статье проведен анализ принципов формирования неологизмов в спортивном дискурсе на материалах современных испанских периодических изданий: "Эль Паис", "Эль Мундо", "Ас" и "Марка". В основе анализа лежат идеи известных испанских лингвистов и исследователей темы неологизмов, таких, как Сусана Герреро, Лазаро Карретер, Хесус Канион и другие. В статье продемонстрировано, как формируются спортивные неологизмы и чем вызвано их появление.

Актуальность статьи состоит в новом подходе к анализу неологизмов и возможности формирования, на основе собранного материала, словаря неологизмов сферы спорта. Данное исследование показывает, что наиболее продуктивным методом являются слова иностранного происхождения, из которых главное место занимают англицизмы. Анализ спортивных периодических изданий показал, что очень малое количество слов появляется из-за необходимости, а скорее вызваны стремлением к престижу и экспрессивному высказыванию.

Ключевые слова: *реалия, стиль, альтернатива, архиэлемент, метафоричность, суффиксация, префиксация, аббревиатура, псевдоним, англицизм.*

Zhupnyk A. O. Neologism Formation Principles in the Sports Discourse.

This article deals with analyzing neologism formation principles in the sports discourse of the modern Spanish magazines: "El Pais", "El Mundo", "Ace" and "Marca". The analysis is based on the ideas of well known Spanish linguists and researchers of neologisms, such as Susana Guerrero, Lazaro Carreter, Jesus Cañón and others. This article presents the way sports neologisms are formed in Spanish and also gives the main reason of their appearance. The actuality of the article is in the new approach to neologisms formation and the possibility of their formation on the basis of the collected material, dictionary of sports neologisms. The research shows that the most productive method is words of foreign origin, where Anglicisms take the leading position. The analysis of modern Spanish magazines shows that the very small number of words appears due to the need, they are rather motivated by the desire to prestige and expressive statement.

Key words: *reality, style, alternation, archi-element, metaphorical, suffix, prefix, composition, abbreviation, pseudonym, Anglicism.*